

מאמר על אמונה [ב]³

התבוננות נפלא ופשוט

מפני מה אין לכופר דין "אומר מותר"? ראוי לנו להתבונן, מפני מה אין לכופר דין של "אומר מותר", אף על פי שלכאורה אין אומר מותר גדול מזה, שאומר שאין לו מי שאוסר לו?

איך שייד מצות עשה על אמונה? אמנם הענין של אמונה מסרה לנו התורה במצות עשה וגם זה לכאורה קשה איך שייד מצות עשה על אמונה, איך שייד להטיל חוב על האדם שיתברר לו כך וכך אם יודע אם לאו מה הוא אשם בזה?

החטא של ע"ז הוא היותר חמור מכל החטאים, ולכאור' איפכא מסתברא? ועוד צריכין אנו להבין מה שהרגיש הרמב"ם ז"ל (מורה נבוכים ח"א פל"ו) כי בכל החטאים שמבוארים בתורה לא כתיב בהם "קנא" ובחטאי עכו"ם כתיב התואר "קנא", משמע שהחטא של ע"ז היותר חמור מכל החטאים, ולכאורה איפכא מסתברא שהחטא של ע"ז הוא ביותר קל, יען שיש התנצלות מה היה לו לעשות מאחר שטעה אין עליו משפט קשה כל כך?

הידיעה בעניני אמונה הוא דבר נקל מאד, ואין צריכין לזה לא חכמה ולא פילוסופיא אמנם כל זה יובן אחר התבוננות, כי הידיעה בעניני אמונה הוא דבר נקל מאד, ואין צריכין לזה לא חכמה ולא פילוסופיא, כי באמת היא מונחת במושכלות ראשונות, כמ"ש החובת הלכות (שער היחוד פ"ו) שסדר חכמת הספר מעיד על הכותב והמחבר, ולמשוגע יחשב מי שמהרהר שמא נשפך הדיו ומאיליו נכתב — ודבר זה מבואר ממה שספרו חז"ל⁴ שמין אחד שאל את רבי עקיבא, מי ברא העולם, אמר לו: הקב"ה. אמר לו: הראני דבר ברור. אמר לו: הבגד מעיד על האורג, א"ל: כשם שהבגד מעיד על האורג כך העולם מעיד על הבורא.

מן המושכל הראשון של אמונה כבורא נסתעף ג"כ במילא במושכל ראשון יסוד של "תורה מן השמים" וראוי לנו להרגיש כי מן המושכל הראשון של רבי עקיבא — נסתעף גם כן במילא במושכל ראשון יסוד של "תורה מן השמים", כי זה פשוט שכל דבר שאדם עושה אינו עושה לבטלה אלא לשם תכלית מה. גם

הנחיה להדפיס

הבהמה הולכת ממקום למקום בשביל תכליתה, הנאת התבן, הילד רודף אחר שעשועיו בשביל תכליתו הנאתו — וכן כל השתדלות של הסוחרים והאומנים בשביל תכלית ממון — וכלל גדול הוא מאד שכל פועל יפעל פעולתו בשביל תכלית מה. ומובן ממילא כי כל שכן שהבורא שברא את האדם כוון בו תכלית גדול.

פשוט שלפי שברא הקב"ה את האדם בודאי חפצו שיעשה רצונו, ומזה גופא נתברר לנו שהקב"ה הודיע רצונו לבני"א

וידוע גם כן שזה פשוט שכל דבר שהאדם יוצר ובורא ועושה, רצונו שהיצירה תהיה תעשה רצונו — כי כל פעולה וכל מכונה שהאדם

יוצר ופועל רוצה שהדבר ההוא יעשה רצונו, כמו עשיר שבונה עיר ומחלקה לתושבים רוצה שאנשיה יהיו כפופים למשמעתו. ופשוט לפי זה שלפי שברא הקב"ה את האדם בודאי חפצו שיעשה רצונו, ולפי זה יקשה לנו איך יכול להיות שהאדם יעשה רצונו אחרי שאינו יודע את רצונו? ובפרט שרצון הקב"ה שהוא בלתי גבול ובלתי תכלית, ואיך יצויר שיעשה הנברא רצון בוראו בלי ידיעה מה הוא חפץ.

אמנם הקושיא גופא היא התירוץ, כי מזה גופא נתברר לנו שהקב"ה הודיע רצונו לבני אדם וגלה להם מה שנרצה בעיניו — וזהו "תורה מן השמים".

כיון שענין האמונה הוא דבר פשוט, אם כן לא יתכן כלל "אומר מותר", ומה שטעו בזה אינו מצד עומק המושג אלא מצד פשיעת המשיג

וכיון שענין האמונה הוא דבר פשוט, אם כן לא יתכן כלל לאדם לומר "אומר מותר", כי אין כאן שום צד של טעות, ומה שאנו רואין

שהרבה טעו בזה יש סיבה אחרת — לא מצד עומק המושג אלא מצד פשיעת המשיג — כי זה ברור לנו שהשוגג בדיעות בא מהמזיד במידות רעות, וכל מה ש"השוגג בדיעות" הוא יותר גדול סימן מובהק ש"המזיד במדות" הוא יותר גדול, שמידותיו הרעות התגברו עליו בבחינת מזיד היותר גם, אבל עצם האמונה היא שכל ברור, ורק מבלבול הלב הטמא נכנס בלבול גם במוחו הישר, ולכן שייד שפיר מצות עשה על עניני אמונה יען שהיא מונחת במושכל ראשון כמו שבארנו.

החמיר הקב"ה מאד על עון ע"ז וכפירה יען שהטעות בא ממזיד במדות רעות

ולכן החמיר הקב"ה מאד על עון ע"ז וכפירה, וכתבה התורה בתואר "קנא", יען שהטעות בא ממזיד במדות רעות, שהנגיעה סמא את עיניו ולא ראה אור האמת.